

Pilar 3 - 2023

Offentliggjøring av informasjon om kapital
og risikoforhold i Fana Sparebank

Dato: 31.12.2023

Innhold

1	Introduksjon.....	4
2	Om banken.....	4
2.1	Historien.....	4
2.2	Økonomien	4
3	Konsernforhold.....	5
3.1	Datterselskaper	5
3.2	Strategiske selskaper.....	5
4	Kapitaldekning og tilpasning til kapitaldekningsregelverket.....	6
4.1	Regulatoriske forhold.....	6
4.2	Kapitalmål.....	6
4.3	Uvektet kjernekapitaldekning.....	7
4.4	Fana Sparebanks overholdelse av regulatoriske kapitalkrav.....	7
5	Risikostrategi.....	8
5.1	Risikokultur i Fana Sparebank.....	8
5.2	Risikområder og risikoappetitt	8
6	Organisering og ansvar	9
6.1	Styret.....	9
6.2	Styrets revisjonsutvalg.....	9
6.3	Styrets risikoutvalg.....	10
6.4	Administrerende direktør	10
6.5	Bankens tre forsvarslinjer.....	10
6.6	Rapportering.....	11
6.7	Godtgjørelsesordning	12
6.8	Rekruttering	13
7	Kredittrisiko	13
7.1	Overordnet	13
7.2	Styring og kontroll.....	14
7.3	Organisering av ansvar	15
7.4	Måling av risiko.....	16
7.5	Nedskrivning av utlån og garantier	16
8	Markedsrisiko	16
8.1	Overordnet	16
8.2	Likviditetsportefølje	16
8.3	Rapportering og måling.....	17
9	Likviditetsrisiko	17
9.1	Overordnet	17
9.2	Styring av likviditetsrisiko	17

9.3	Rapportering og måling.....	18
10	Operasjonell risiko.....	18
10.1	Overordnet	18
10.2	Styring og kontroll.....	18
10.3	Måling av risiko.....	19

1 Introduksjon

Fana Sparebanks dokument om risiko- og kapitalforhold (Pilar 3) er utarbeidet for å gi informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditet i overensstemmelse med informasjonskravene i kapitalkravforordningens del 8 (CRR EU 2013/575). Formålet med dokumentet er å sikre at markedsaktørene kan vurdere bankens risikoprofil, kapitalisering og styring og kontroll av risiko. For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling vises det til bankens årsrapporter og kvartalsrapporter.

Dokumentet blir oppdatert årlig og publisert samtidig med banken sin årsrapport. Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital blir kvartalsvis oppdatert og offentliggjort i form av note til banken sitt kvartalsregnskap og i et separat appendix til dokumentet.

2 Om banken

2.1 Historien

Fana Sparebank ble etablert i 1878, og er en lokal og uavhengig sparebank. Gjennom historien har banken opparbeidet viktig innsikt, og har bygget en sterk posisjon som leverandør av banktjenester i Bergen og omkringliggende kommuner. Gjennom digitale løsninger tilbyr banken tjenestene til resten av landet. Banken ønsker å forbli en selvstendig og nær sparebank som skaper verdier og trygghet til bankens kunder, ansatte og eiere samt være en positiv bidragsyter for samfunnet rundt oss. Å forstå kundenes behov og gjennomføre nødvendige endringer i banken er avgjørende for å lykkes. Like avgjørende for å lykkes er forståelsen for og styring av finansiell og operasjonell risiko i bankvirksomheten. Mangelfull risikovurdering kan resultere i tap som kan svekke bankens soliditet og omdømme. I kombinasjon med dårlig likviditetsstyring kan bankens mulighet for å overleve som selvstendig aktør reduseres. Bankens egenkapital skal stå i forhold til risikonivået, og fungere som en støtpute mot resultatsvingningene. Like viktig er det at bankens lønnsomhet i tilstrekkelig grad skal kompensere for finansiell risiko og kapitalbruk. Konservative føringer for likviditetsporteføljen og finansieringsstrukturen skal legge til rette for god likviditetsstyring.

2.2 Økonomien

2.2.1 Soliditet

Ved utgangen av 2023 har banken **tilfredsstillende kapitaldekning (soliditet)**. I parentes vises fjorårstall.

	Faktisk	Styringsmål	Differanse
Ren kjernekapitaldekning	20,6 (20,5) %	17,1 (15,3) %	3,5 (5,2) %
Kjernekapitaldekning	21,4 (21,2) %	18,6 (16,8) %	2,8 (4,4) %
Ansvarlig kapitaldekning	23,6 (23,9) %	20,6 (18,8) %	3 (5,1) %

Styringsmålet ligger 1 prosentpoeng over regulatoriske kapitalkrav.

2.2.2 Likviditet og langsiktig finansiering

Ved utgangen av 2023 har bankkonsernet **tilfredsstillende likviditet**.

	Faktisk	Styringsmål	Differanse
LCR (30 dager)	248 (232) %	110 (110) %	138 (122) %
LCR (90 dager)	301 (323) %	100 %	201 (223) %
LCR (180 dager)	318 (391) %	100 (100) %	218 (291) %
NSFR	130 (136) %	105 (105) %	25 (20) %

2.2.3 Lønnsomhet

I 2023 har banken **god lønnsomhet**. Fana Sparebank har justert kunderenter i takt med de generelle rentehevingene og utviklingen i pengemarkedet gjennom året. Det økte rentenivået innebærer samtidig at den ikke rentebærende delen av bankens kapital, egenkapitalen, skaper høyere renteinntekter.

	2023 / 31.12	2022 / 31.12	2021 / 31.12
Egenkapitalavkastning	9,5 %	8,1 %	4,9 %
Resultat etter skatt	Kr 284 mill.	Kr 226 mill.	Kr 133 mill.
Bokført egenkapital (eksklusiv hybrid)	Kr 2.994 mill.	Kr 2.804 mill.	Kr 2.656 mill.
Tilgjengelig ren kjernekapital	Kr 630 mill.	Kr 813 mill.	Kr 560 mill.

3 Konsernforhold

3.1 Datterselskaper

Banken har to heleide datterselskaper; Fana Sparebank Eiendom AS og Fana Sparebank Boligkreditt AS. Kun sistnevnte har utlånsportefølje, og er det eneste datterselskapet som er eksponert for kredittrisiko. I tråd med konsolideringsreglene er begge selskapene fullt ut konsolidert i konsernets kapitaldekningstall.

Fana Sparebank Boligkreditt ble startet opp utelukkende for å utstede obligasjoner med fortrinnsrett i utlånene kjøpt av Fana Sparebank. Selskapet er underlagt egne kapitalkrav. Styret i selskapet har vedtatt overordnet strategi samt strategier for kredittvirksomheten, kapitalforvaltning, likviditetsstyring og styring av operasjonell risiko. En avtale med Fana Sparebank sikrer at selskapet inkluderes i konsernets prosess for styring av risiko- og kapitalforhold.

3.2 Strategiske selskaper

Fana Sparebank har eierposisjoner i produkt- og tjenesteleverandørene Brage Finans AS, Norne Securities AS og Vipps Holding AS. Banken har aktive, produktrelaterte forbindelser til disse selskapene, og mottar provisjoner fra salg fra Brage og Norne. Selskapene konsolideres ikke i bankens regnskaper.

4 Kapitaldekning og tilpasning til kapitaldekningsregelverket

4.1 Regulatoriske forhold

I henhold til finansforetaksloven § 14-1 skal norske banker til enhver tid ha en andel ren kjernekapital som utgjør minst 4,5 % av risikovektet beregningsgrunnlag. Bankenes kjernekapital skal til enhver tid utgjøre 6 % av beregningsgrunnlaget og ansvarlig kapital 8 %. I tillegg er det lovfestet en rekke bufferkrav i finansforetaksloven § 14-3 som bankene også må dekke. Per 31.12.2023 er følgende bufferkrav gjeldene:

- Bevaringsbuffer 2,5 %
- Systemrisikobuffer 4,5 %
- Motsyklisk buffer 2,5 %

Overgangsregel for ny kapitalstruktur i pilar 2 jfr. «bankpakken» (CRR II/CRD IV) ble forskriftsfestet desember 2023, slik at alle banker som ikke har fått nytt pilar 2-vedtak enda også kan benytte oppdatert kapitalstruktur i pilar 2. Ny kapitalstruktur i pilar 2 innebærer at banken kan oppfylle pilar 2-kravet med samme sammensetning som i pilar 1.

4.2 Kapitalmål

Pilar 1 omhandler minstekravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko, operasjonell risiko og markedsrisiko som er fastsatt til 8 prosent. I tillegg kommer kravet til bevaringsbuffer, systemrisikobuffer og motsyklisk buffer.

Kapitaldekningen fastsettes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og beregningsgrunnlag for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Banken benytter standardmetoden for å fastsette beregningsgrunnlaget for kreditt- og markedsrisiko samt basismetoden for å fastsette beregningsgrunnlaget for operasjonell risiko.

Pilar 2 stiller krav til bankens kapitalvurderingsprosess. Formålet er å sikre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil og tilhørende kapitalbehov på kort og lang sikt. ICAAP omfatter de risikotyper som ikke er dekket av Pilar 1, og skal være fremoverskuende. Risikoene er i all hovedsak beregnet med modellene som Finanstilsynet gjør rede for i Rundskriv 3/2022. Gjeldende Pilar 2-vedtak for Fana Sparebank av 1. februar 2023 er 2,1 %.

ICAAP-dokumentet for 2024 er utarbeidet for Fana Sparebank konsern. Konsernets kapitalbehov vurderes med utgangspunkt i en konsolidert prosess.

ICAAP / ILAAP vedtas av styret i mai. Vurderingene og resultatene er sentrale når kapitalforvaltningsstrategi, likviditetsstyringsstrategi og kredittrisiko revideres i løpet av høsten. Strategiene påvirker budsjettet i betydelig grad.

I forkant av styrets behandling i mai har følgende funnet sted

- løypemelding(er) til styret i månedene før
- 'oppdatering' av bankens modell for å vurdere risiko og tilhørende kapitalbehov
- ledergruppens behandling av foreløpige resultater

- ledergruppens behandling av utkast til ICAAP / ILAAP
- uavhengig gjennomgang av prosess og dokument
- styrets gjennomgang av ICAAP / ILAAP blant annet på bakgrunn av uavhengig bekreftelse.

Risk manager har ansvaret for å utvikle og oppdatere prognosemodell og modell for vurdering og beregning av risiko- og kapitalbehov. Risk manager har ansvaret for å produsere dokumentet.

4.2.1 Regulatorisk kapitalkrav og styringsmål

Kapitalkrav inkludert styringsbuffer	2023	2024	2025	2026	2027
minstekrav til ren kjernekapital	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %
bevaringsbuffer	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
motsyklisk buffer	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
systemrisikobuffer	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %
pilar 2 - krav som kan oppfylles med ren kjernekapital fra 31.12.23	2,1 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %
styringsbuffer	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %
Krav ren kjernekapital (inkl buffer)	17,1 %	16,2 %	16,2 %	16,2 %	16,2 %
minstekrav som kan oppfylles med kjernekapital	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %
pilar 2 - krav som kan oppfylles med kjernekapital fra 31.12.23		0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %
Krav kjernekapital (inkl buffer)	18,6 %	18,1 %	18,1 %	18,1 %	18,1 %
minstekrav som kan oppfylles med ansvarlig kapital	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %
pilar 2 - krav som kan oppfylles med ansvarlig kapital fra 31.12.23		0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %
Krav ansvarlig kapital (inkl buffer)	20,6 %	20,6 %	20,6 %	20,6 %	20,6 %

Per 31.12.2023 er ren kjernekapitaldekning for Fana Sparebank 20,6 % og banken har god margin til kravet for ren kjernekapital inkludert styringsbuffer.

4.3 Uvektet kjernekapitaldekning

Ved implementeringen av CRR II/CRD V i juni 2022 bortfalt det norske bufferkravet på 2 prosent, og minimumskravet på 3 prosent uvektet kjernekapitalandel er gjeldende. Eventuell institusjonsspesifikk risiko for «excessive leverage» skal adresseres ved pilar 2-krav for uvektet kjernekapitalandel. Fana Sparebanks krav til uvektet kjernekapitalandel er 3 prosent og banken har god margin til kravet. Ved utgangen av 2023 utgjør uvektet kjernekapitaldekning 9,8 prosent.

4.4 Fana Sparebanks overholdelse av regulatoriske kapitalkrav

I tråd med Finanstilsynets forventning skal banken styre etter et styringsmål som har en god margin over regulatoriske kapitalkrav. Standardmetoden anvendes for beregning av kredittrisiko, mens basismetoden for beregning av operasjonell risiko. Styret vurderer kapitalbehovet i et fremadskuende perspektiv, og vektlegger behovet for nødvendig handlingsrom for å kunne opprettholde normal utlånsaktivitet i nedgangsperioder og behovet for at kapitaliseringen understøtter tilgangen til kapitalmarkeder også under vanskelige markedsforhold. Styret har derfor satt marginen til en prosent over kapitalkravene.

5 Risikostrategi

Fana Sparebanks risikostrategi består av selskapets risikoappetitt, risikokapasitet, risikokultur og prinsipper for styring av risiko. Rammeverket bygger på sentrale begreper som er definert i EBA guideline on internal governance under CRD (EBA/GL/2021/05):

Risikokultur: en institusjons normer, holdninger og adferd relatert til risikobevissthet, risikotaking og risikostyring, og kontrollene som former beslutningene angående risiko. Risikokulturen påvirker ledelsens og de ansattes beslutninger i de daglige aktivitetene, og har innvirkning på risikoene de tar.

Risikoappetitt: det aggregerte nivået på og typer av risiko en institusjon er villig til å ta innenfor sin risikokapasitet og i samsvar med sin forretningsmodell, for å nå sine strategiske mål.

Risikokapasitet: det maksimale nivået på risiko en institusjon kan ta gitt sin kapitalbase, sin evne til risikostyring og kontroll, og regulatoriske begrensninger.

5.1 Risikokultur i Fana Sparebank

Fana Sparebanks kjernevirksomhet er å finansiere utlån til privatpersoner og bedrifter gjennom mottak av innskuddsmidler og innlån i kapitalmarkedet. Om lag 80 prosent av utlånene er til personmarkedet hvorav 99 % er utlån med pant i bolig. De resterende 20 prosent av utlånene er til bedriftsmarkedet, hvorav eiendom utgjør i underkant av 60 %.

I tillegg til utlånsvirksomheten tilbyr banken produkter innenfor sparing, forsikring og betalingsformidling. Spare- og forsikringsprodukter distribueres på vegne av eksterne parter.

Banken skal ikke ta annen vesentlig risiko enn det som fremkommer av å opprettholde og videreutvikle denne kjernevirksomheten. Det er fastsatt risikoappetitt for de områdene som omfattes, med tilhørende risikorammer og risikomål.

Banken skal være en trygg og solid bank for privatkunder og bedriftskunder, og skal ha en sunn risikokultur. Gode normer, holdninger og adferd relatert til risikostyring og etterlevelse i banken starter på toppen, og styret har fastsatt kjerneverdier, etiske retningslinjer og forventninger til alle ansatte om deres ansvar for risikostyring og kontroll.

Vedtatt **risikoappetitt** skal være innenfor bankens **risikokapasitet**.

5.2 Risikområder og risikoappetitt

Fana Sparebank har definert sin risikoappetitt innenfor flere risikoområder som fordeler seg mellom finansielle og operasjonelle risikoer.

De finansielle risikoene er definert innen hovedområdene kredittrisiko, likviditetsrisiko, markedsrisiko og kapitalrisiko.

Operasjonell risiko omfatter ulike kategorier av operasjonelle hendelser som kan påvirke alle virksomhetsområdene i banken.

For hvert område er det definert styringsrammer som omsetter risikoappetitten til kvalitative mål.

I tabellen under fremkommer bankens risikoområder med tilhørende risikoappetitt, herunder angivelse av hvilke styringsdokument hvor nærmere regulering og rammene som omsetter risikoappetitten til kvalitative mål er satt.

Risikoområde	Definisjon	Risikoappetitt	Styringsrammer fastsatt i
Kredittrisiko	Risiko for tap som følge av at motpart ikke overholder sine forpliktelser og at stilte sikkerheter ikke dekker utestående krav	Lav	Kreditstrategi og -policy
Likviditetsrisiko	Består av refinansieringsrisiko, at banken ikke klarer å refinansiere forpliktelser etter hvert som de forfaller, og prisrisiko ved at banken ikke får refinansiert sine forpliktelser uten vesentlig økning i finansieringskostnadene	Lav	Likviditetstyrings-strategi
Markedsrisiko	Risiko for tap på grunn av ugunstige endringer i markedsvariabler slik som renter og kredittspreader	Lav	Kapitalforvaltningsstrategi markedsrisiko
Kapitalrisiko	Risiko for å ikke overholde regulatoriske kapitalkrav	Lav	Strategi for Risikostyring og Internkontroll
Operasjonell Risiko	Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, rutiner eller systemer, menneskelige feil, kriminalitet eller eksterne hendelser. Dette risikoområdet omfatter også hvitvasking og terrorfinansiering, IKT, compliance, svindel og bedrageri, oppfølging av utkontrakterte avtaler, modellbruk og ESG	Moderat	Strategi for operasjonell risiko

6 Organisering og ansvar

6.1 Styret

Styret i Fana Sparebank er overordnet ansvarlig for bankens risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter bankens risikoappetitt, rammeverk for risikostyringen og overvåker bankens risikoeksponering. Bankens styre er også ansvarlig for at banken er tilstrekkelig kapitalisert i forhold til risikotoleranse og virksomhet. Styret reviderer årlig rammeverk og fullmakter innen hvert risikoområde.

6.2 Styrets revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget overvåker og sikrer kvalitet i finansiell rapportering, tilfredsstillende internkontroll knyttet til finansiell rapportering og eksterntrevisors arbeid og uavhengighet.

I 2023 ble det avholdt 5 møter i risikoutvalget.

6.3 Styrets risikoutvalg

Risikoutvalget overvåker og gir anbefalinger til styret knyttet til styring av bankens risikoeksponering. Utvalget skal også regelmessig vurdere om bankens system for internkontroll og risikostyring er hensiktsmessig tilpasset risikoeksponeringen og omfanget av bankens virksomhet. Risikoutvalget evaluerer også arbeidet og uavhengigheten til internrevisor.

I 2023 ble det avholdt 6 møter i risikoutvalget.

6.4 Administrerende direktør

Administrerende direktør har det overordnede ansvaret for implementering av forsvarlige styrings- og kontrollsystemer som sikrer oppnåelse av den risikostrategien som styret har besluttet. Administrerende direktør oppsummerer årlig de enkelte virksomhetsledernes vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte og forelegger oppsummeringen for behandling i styret.

6.5 Bankens tre forsvarslinjer

Banken følger prinsippet om tre forsvarslinjer og skiller mellom funksjoner som eier og håndterer risiko, funksjoner som overvåker og følger opp, og funksjoner som gir uavhengig bekreftelse.

6.5.1 Første forsvarslinje – funksjoner som eier og håndterer risiko

Første forsvarslinje eier, behandler og håndterer risiko knyttet til den daglige driften av banken. I førstelinjen gjennomføres konkrete kontrolltiltak som skal sikre etterlevelse av eksterne og interne krav. Dette innebærer at en virksomhetsleder har ansvar for å gjennomføre risikovurderinger og internkontroller, utarbeide nødvendige rutiner, følge opp egne medarbeidere, samt andre kontrolltiltak.

6.5.2 Andre forsvarslinje – funksjoner som overvåker og følger opp risiko

Andre forsvarslinje overvåker og kontrollerer at banken opererer innenfor vedtatte risikorammer og etterlever rutiner og regelverk. Bankens andre forsvarslinje er samlet i egen uavhengig enhet, Compliance og Risikostyring, og innehar stillingene Chief Compliance Officer (CCO) og Risk Manager (RM). Enheten skal være en konstruktiv utfordrer og rådgiver i styringen av risiko og regelmessig vurdere om bankens retningslinjer, prosedyrer og tiltak er tilstrekkelig effektive. Dessuten skal CCO vurdere tiltak som iverksettes for å avhjelpe manglende etterlevelse av regelverket.

Enhetens uavhengighet innebærer at både CCO og Risk Manager rapporterer direkte til administrerende direktør og har rett og plikt til å gå direkte til styret i ekstraordinære tilfeller. Hverken CCO eller Risk Manager kan avsettes uten samtykke fra styret.

Styret skal påse at banken til enhver tid har et uavhengig andrelinjeforsvar, men tilstrekkelig kompetanse og ressurser, i tråd med gjeldende regelverk.

6.5.3 Tredje forsvarslinje – funksjoner som gir uavhengig bekreftelse

Tredje forsvarslinje gjennomfører objektiv og uavhengig bekreftelse og utøves av internrevisjonen. Internrevisjonen skal blant annet vurdere om virksomhetens prosesser for styring og kontroll er hensiktsmessige, om internkontrollen fungerer etter sin hensikt og om banken er organisert og drives på en forsvarlig måte i samsvar med gjeldende krav.

Banken har utkontraktert bankens internrevisjon. I tråd med styrets årshjul, skal styret i begynnelsen av året godkjenne internrevisjonens ressurser og årsplan og gjennomgå internrevisjonsrapporten fra forrige år. Internrevisor skal ha rett til å møte i styremøtene dersom revisor anser det som nødvendig.

Internrevisjonen skal gjennomføres i henhold til anerkjente standarder.

6.6 Rapportering

Bankens styringsdokumenter er viktige for å utføre virksomhetene i tråd med bankens risikoevne og ledelsens risikovilje. De overordnede betraktningene og føringene fremgår av Strategi Risikostyring og Internkontroll. Detaljerte og presise føringer i form av mål, strategi og rammer fremgår av de ulike risikostrategiene, og er langt på vei et resultat av bankens vurdering av risiko- og kapitalforhold (ICAAP / ILAAP). Rapportering av styrefastsatte rammer gir styret og ledelsen grunnlag for å vurdere om virksomhetsutførelsen er som forutsatt.

Styringsdokument	Mottaker	Frekvens	Kommentar
Risikostrategier, herunder -Strategi Risikostyring og Internkontroll -Strategi styring av operasjonell risiko -Kredittstrategi -Kapitalforvaltningsstrategi -Likviditetsstyringsstrategi	Styret	Årlig	Behandles i ledergruppen i god tid før styrets behandling.
Risikorapportering	Styret	Kvartalsvis	Rapportering av styrefastsatte risikorammer
ICAAP / ILAAP	Styret	Årlig	Behandles i ledergruppen i god tid før styrets behandling. I tillegg 1-2 løypemeldinger til styret.
Regnskapsrapporter	Styret	Årlig, kvartalsvis og månedlig	
Nedskrivningsnotat	Styret	Kvartalsvis	
Notat om godgjørelsesordning	Styret	Årlig	

6.7 Godtgjørelsesordning

Styret i banken er opptatt av at godtgjørelsesordningen skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med bankens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Styret fastsetter og sørger for at banken til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for en god godtgjørelsesordning. Ordningen omfatter også Fana Sparebank Boligkreditt.

Godtgjørelsesutvalget består av inntil tre medlemmer valgt av og blant styrets medlemmer, hvorav et medlem av utvalget er styremedlem valgt av og blant de ansatte (ansattrepresentant). Ansattes medlem i godtgjørelsesutvalget besluttes av ansattrepresentantene i styret.

Banken foretar minst en gang i året en gjennomgang av praktiseringen av ordningen, og det utarbeides en skriftlig rapport som gjennomgås av uavhengig kontrollfunksjon. Det er utarbeidet en egen instruks for godtgjørelsesutvalget som er godkjent av styret.

Alle ansatte og tillitsvalgte er underlagt reglene, med særskilte regler for følgende gruppering av ansatte; ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver som er av vesentlig betydning for bankens risikoeksponering, ansatte med kontrollopgaver, samt andre ansatte og tillitsvalgte med tilsvarende godtgjørelse som ledende ansatte og andre" risikotakende".

Lønn i Fana Sparebank bygger på fastlønnsprinsippet. Det kan ved særlige behov og unntaksvise avtales at deler av lønnen kan være resultatbasert. Bedriftens lønnssystem skal være et bidrag til at bedriften når sine mål og strategier. Systemet skal være fleksibelt og forutsigbart og motivere til relevant kompetanseutvikling blant de ansatte.

Følgende skal legges til grunn:

- Fana Sparebank skal tilstrebe en konsistent og forutsigbar lønnspolitik
- Det skal arbeides målrettet for lik lønn for likt arbeid
- Ekstraordinær innsats og prestasjoner vil belønnes etter nærmere bestemte kriterier
- Belønningspolitikk skal styres etter forretningsmessige mål og bygge opp under selskapets behov, herunder riktig og nødvendig fremtidig kompetanse
- Leder skal gjennomføre årlige utviklingssamtaler med alle medarbeidere. Det skal utarbeides tydelige krav til prestasjon, faglig og personlige utviklingsmål, noe som igjen skal danne grunnlag for årlige individuelle lønnsvurderinger.

Selskapet skal gjennomføre en årlig evaluering av lønnsprosessen for å sikre at lønnsmidler brukes i tråd med målsettinger og rammer. Evalueringen skal sikre at medarbeidere og ledere gjennomfører lønnsprosessen på en tilfredsstillende måte

Lønnssystemet baserer seg på en grunnlønn i forhold til stillingskategori.

Lønnssystemet består av to deler; gruppering av stillinger og lønnsevaluering av medarbeider. Det første er et hjelpemiddel til å innplassere stillingen i en stillingsmatrise, basert på stillingens faglige innhold og ansvar, mens det siste er et system for årlig vurdering av medarbeiderne. Hvert år skal det gjennomføres en samtale mellom leder og den ansatte der lønn er hovedtema. Fokusområder i lønnsamtalen er samarbeid og initiativ, arbeidsoppgaver og måloppnåelse, kompetanseutvikling, omstillingsevne/vilje samt forventninger og mål.

Nærmeste leder vurderer den enkelte medarbeider ut fra ovennevnte kriterier og innstiller for personlig tillegg. Leder for forretningsområdet har et spesielt ansvar for å se til at det skjer likeverdig vurdering ved de forskjellige avdelinger. Alle ansatte er omfattet av en felles kollektiv innskuddspensjonsordning. Innskuddene er differensiert over og under 7,1G og begrenset opp til 12G. I tillegg har banken en innskuddspensjonsordning for lønn som overstiger 12G. Det er inngått forsikringsordninger for ansatte i virksomheten.

Alle fast ansatte i banken og datterselskapene tilbys funksjonærbetingelser på lån og innskudd i banken, samt rabatt på forsikringer gjennom Eika.

Banken har ingen etablerte faste bonusavtaler/resultatlønnsavtaler. Det ble besluttet påskjønnelse til bankens ansatte basert på regnskapsåret 2023 med en halv månedslønn utbetalt i desember 2023.

Banken skal ikke ha forhåndsavtale etterlønsordninger, med unntak av administrerende direktør. Administrerende direktør har frasagt seg stillingsvern mot avtalt sluttvederlag, mot at oppsigelsesvernet er frasagt. Det vises til årsregnskapet for 2023 publisert på bankens hjemmeside for nærmere informasjon:

- Note 39 Godtgjørelse og lån til ledende ansatte og tillitsvalgte
- Note 37 Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader.

6.8 Rekruttering

Banken har rutine for innledning av arbeidsforhold. Når en stilling blir ledig, vurderer virksomhetsleder om stillingen bør opprettholdes i sin nåværende form. Ved endring forelegges saken de tillitsvalgte til uttalelse. Administrerende direktør avgjør saken. Hvis stillingen skal opprettholdes og besettes på nytt, skal det informeres om den ledige stillingen i organisasjonen. Virksomhetsleder i samråd med HR direktør og hovedtillitsvalgt vurderer hvorvidt stillingen skal utlyses eksternt. Rutinen inneholder bestemmelser om utlysningstekst, utvelgelse av kandidater til intervju, hvem som deltar på intervju, dokumentasjon og sjekk av referanser. Videre beskriver rutinen ansettelsesutvalgets ansettelsesmyndighet samt tilbudsprosessen.

7 Kredittrisiko

7.1 Overordnet

Styrets retningslinjer for bankens kredittvirksomhet bygger på bankens hovedstrategi generelt, ICAAP samt Strategi Risikostyring og Internkontroll spesielt. Retningslinjene revideres minimum årlig. Føringer for bærekraft følger av bankens hovedstrategi. I relasjon til kredittvirksomheten skal all kredittgivning sikre at banken bidrar positivt til klima, miljø, sosiale forhold og god virksomhetsstyring. Banken skal gjennom en aktiv tilpasning av kredittvirksomheten stimulere til oppnå en lav-karbon, klimastabil økonomi.

Kredittrisiko som følger av utlånsvirksomheten skal være den risikoeksponeringen som gir størst bidrag til bankens inntjening. Konsentrasjonsrisiko skal styres gjennom markedsdiversifisering, bransjedisersifisering og maksimumsrammer for størrelsen på et enkelt engasjement og antall store engasjementer. Av hensyn til lønnsomhet og risikodiversifisering skal bankens kredittvirksomhet omfatte både person- og bedriftskunder. Egenkapitalkrav favoriserer lån med pant i bolig, mens avkastningsforventning taler i favør av bedriftsfinansiering. For å styre kredittrisikoen er det vedtatt maksimumsramme for andel av totale utlån til bedriftskunder. Banken kan gi kreditt til personkunder med tilfredsstillende likviditet, sikkerhet og atferd. Tilfredsstillende sikkerhet forutsetter at bolig eller annen fast eiendom er i Norge. Banken kan gi kreditt til bedriftskunder med hovedvirksomhet i angitte, nærliggende kommuner. Se avsnitt 7.2.1 for nærmere om verdivurdering av sikkerhet mv.

Porteføljene av kreditt til person- og bedriftskunder skal reflektere bankens fokus på betjeningsevne ved at en vesentlig del skal ha lav sannsynlighet for mislighold. For å øke risikojustert avkastning kan deler av porteføljen ha middels sannsynlighet for mislighold. Med samme begrunnelse kan banken tilby kreditt uten sikkerhet.

7.2 Styring og kontroll

Kredittrisiko er risiko for tap som følge av at kunder og andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine betalingsforpliktelser ved forfall. Rammeverket for styring av kredittrisiko kan beskrives slik

- Kreditstrategi
- Kredittpolicy PM og BM
- Fullmakts- og bevilgningsreglement
- Kreditthåndbok med tilhørende rutiner
- Modell(er) for beregning av et utlåns egenkapitalavkastning / pris (rente), kapitalbruk mv.

De tre førstnevnte besluttes årlig av styret. Strategien legger føringer på porteføljnivå, mens policy gir regler for det enkelte lån.

7.2.1 Vurdering av sikkerhet

Maksimal kredittrisiko er representert ved balanseført verdi av de finansielle eiendelene inkludert derivater i balansen. Banken har i tillegg kredittrisiko knyttet til poster utenom balansen som garantier, trekkfasiliteter mv. Se standardskjema publisert på bankens hjemmeside for nærmere informasjon. Lån og kreditter gis som hovedregel kun mot betryggende sikkerhet. Som sikkerhet skilles det mellom tre hovedtyper pant

- Pant i fast eiendom
- Pant i løsøre
- Andre sikkerheter

På PM er hovedregelen at lån med pant i fast eiendom ikke skal overstige en belåningsgrad på 85 prosent av forsvarlig verdigrunnlag (markeds-/omsetningsverdi). Regelen er i tråd med utlånsforskriften. For andre typer lån kan belåningsgraden variere. Det stilles krav til løpende vurdering av sikkerhetenes realisasjonsverdi.

På BM gis det som hovedregel lån og kreditter med pant i fast eiendom på inntil 80 prosent av forsvarlig verdigrunnlag. For andre typer lån kan belåningsgraden variere. Det stilles krav til løpende og forsvarlige vurderinger av sikkerhetenes realisasjonsverdi.

Realisasjonsverdiene begrenses oppad til pantobligasjonenes pålydende og hensyntar obligasjonenes prioriterte rekkefølge.

Regelverket regulerer i detalj hvilke lån som kan overføres til Fana Sparebank Boligkreditt AS. Dette er lån som benyttes som sikkerhetsmasse for utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Regelverket er strengere enn ved vanlig långivning til bolig, og loven krever også en uavhengig gransker oppnevnt av Finanstilsynet og uavhengig verdivurdering av hvert enkelt pant.

Finansielle derivater er avtaler som inngås for å sikre finansielle verdier i form av rentevilkår og verdi av egenkapitalinstrumenter for bestemte perioder. Det finnes flere typer finansielle derivater, men banken har kun benyttet rentebytteavtaler for å sikre banken mot svingninger mellom korte og lange renter i rentemarkedet. Dette er avtaler som gjøres med andre finansinstitusjoner, der vi bytter kontantstrømmer for et avtalt beløp over en avtalt periode.

Bankens motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved eventuelt mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om sikkerhetsstillelse (CSA). Banken har ingen poster som er nettoført i balansen.

Banken har rutine(r) for verdivurdering av sikkerhet. Formålet med rutinen er å fastsette estimat for fremtidig realisasjonsverdi for panteobjekt i en forsert realisasjonssituasjon.

7.3 Organisering av ansvar

Bankens risikostyringsorganisasjon innenfor kredittområdet omfatter

- Styret
- Administrerende direktør
- Kredittkomiteer BM og PM
- Direktør kreditt og juridisk
- Direktør BM
- Direktør PM
- Ledere PM / Leder Innovasjon og teknologi
- Rådgivere
- Fagansvarlig for spesialengasjement
- Analyse-/kontrollfunksjon (depot, middle office, risk manager, chief compliance officer, intern revisjon)

I bankens kredittstrategi er roller/ansvar for hver del av kredittorganisasjonen beskrevet i detalj.

7.4 Måling av risiko

Banken bruker standardmetoden for beregning av kapitalkrav i Pilar 1. I tillegg metodene som Finanstilsynet har gjort rede for i rundskriv 3/2022 for Pilar 2 kapitalkrav.

Banken benytter en risikoklassifiseringsmodell for kategorisering av kredittporteføljen. Bankene klassifiserer kundene på bakgrunn av sannsynligheten for mislighold de kommende 12 måneder. Det er utviklet ulike modeller for personmarked- og bedriftskunder. Modellen er delt inn i 10 risikoklasser i tillegg til en klasse for mislighold og tap. Banken har søknadsscore og porteføljescore på kundenivå. Modell for søknadsscore blir benyttet for å regne ut misligholds sannsynligheten når en kunde søker om et lån eller en kreditt, men porteføljescoremodellen blir brukt til å beregne sannsynligheten for alle løpende engasjement ved utgangen av hver måned.

7.5 Nedskrivning av utlån og garantier

Banken har utarbeidet en modell for å beregne tap i samsvar med kravene i IFRS 9. Modellen er gjort rede for i note i årsregnskapet for 2023.

8 Markedsrisiko

8.1 Overordnet

Styrets retningslinjer for bankens kapitalforvaltning bygger på bankens hovedstrategi generelt, likviditetsstyringsstrategi, ICAAP og Strategi Risikostyring og Internkontroll spesielt. Retningslinjene revideres minimum årlig.

Det fremgår av Strategi Risikostyring og Internkontroll at bankens risikoappetitt for markedsrisiko er lav. Markedsrisiko er risiko for tap som følge av endringer i markedspriser som for eksempel renter, valutakurser, aksjekurser mv.

Fana Sparebank vil som en følge av bankdriften være utsatt for ulike typer markedsrisiko, herunder aksjerisiko, renterisiko, kredittspreadrisiko og eiendomsrisiko.

Nærmere regulering og rammene som omsetter risikoappetitten til kvalitative mål er satt i kapitalforvaltningsstrategien.

Hensynet til likviditet skal være førende for forvaltningen av likviditetsporteføljen.

8.2 Likviditetsportefølje

Bankens *primære mål* for forvaltningen av LCR-porteføljen er å holde likviditetsrisikoen lav. *Likviditetsrisiko* defineres som risiko for at verdipapirporteføljen eller deler av denne ikke lar seg realisere eller må realiseres med betydelige tap. *Strategien* for å oppnå lav

likviditetsrisiko er å investere i likvide, LCR-godkjente papirer og holde innskudd i Norges Bank. *Sekundært mål* for forvaltningen er å oppnå høyest mulig risikojustert avkastning. *Strategien* er å sette sammen en portefølje av verdipapirer med lav rentedurasjon og lav til moderat kreditturasjon fordelt på de ulike likviditetsnivåene som er gitt av regelverket.

8.3 Rapportering og måling

Middle office utarbeider hver måned en investeringsrapport om markedsavkastning og risiko. Den er fast innslag i Balansestyringskomiteen, i Revisjonsutvalget og på styremøtene. Risk manager rapporterer kvartalsvis overholdelse av investeringsrammer til styret.

Banken har ikke handelsportefølje og rapporterer således ikke minimum kapitaldekning etter standardmetoden for markedsrisiko. Kapitalbehov for markedsrisiko i Pilar 2 er beregnet med modellene som Finanstilsynet har gjort rede for i Rundskriv 3/2022.

9 Likviditetsrisiko

9.1 Overordnet

Retningslinjer og rammer for Fana Sparebanks likviditetsstyring bygger på bankens hovedstrategi generelt, samt Markedsrisikostrategi, ICAAP/ILAAP og Strategi Risikostyring og Internkontroll spesielt.

Det fremgår av Strategi Risikostyring og Internkontroll at bankens risikoappetitt for likviditetsrisiko er lav. Nærmere regulering og rammene som omsetter risikoappetitten til kvalitative mål er satt i dette strategidokumentet.

9.2 Styring av likviditetsrisiko

Målet for likviditetsstyringen i Fana Sparebank er å finansiere bankens virksomhet ved å balansere forholdet mellom finansieringskostnad og likviditetsrisiko. Likviditetsrisiko er definert som sannsynligheten for at banken ikke klarer å betale sine forpliktelser på forfall. Likviditetsrisikoen består av refinansieringsrisiko, at banken ikke klarer å refinansiere forpliktelser etter hvert som de forfaller, og prisrisiko ved at banken ikke får refinansiert sine forpliktelser uten vesentlig økning i finansieringskostnadene.

Bankens tre mål for styring av likviditetsrisiko er:

1. **Lav fundingkonsentrasjon;** banken skal ha tilstrekkelig antall passivaklasser
2. **Tilfredsstillende likviditetsandel;** banken skal ha tilstrekkelige likvide eiendeler til å dekke forpliktelsene ved forfall i tråd med LCR-intensjonene

3. **Tilfredsstillende andel stabil finansiering;** banken skal ha stabil finansiering av virksomheten og motvirke risiko knyttet til inndekning av fremtidig innlånsbehov i tråd med NSFR-intensjonene.

9.3 Rapportering og måling

Banken utarbeider likviditetsprognoser og stresstester. Finansdirektør rapporterer kvartalsvis om likviditetssituasjonen til styret, og gjør rede for tilsvarende på møtene i Balansestyringskomiteen. Risk manager rapporterer kvartalsvis overholdelse av rammer til styret i rapporten. Middle office og kapitalmarked simulerer likviditetsbortfall (stresstesting) i samarbeid, og rapporterer kvartalsvis til ledergruppen og styret. Resultatene påvirker kapitalforvaltningsstrategi, likviditetsstyringsstrategi samt bankens beredskapsplan for likviditetsbortfall. Styret gir fullmakt til opptak av lån i markedet.

10 Operasjonell risiko

10.1 Overordnet

Strategi for styring av operasjonell risiko er ikke rettet mot et spesielt virksomhetsområde, men omfatter ulike kategorier av operasjonelle hendelser som kan påvirke alle virksomhetsområdene i konsernet. Strategidokumentet skal sikre at virksomheten skjer innenfor fastsatt risikoappetitt i Strategi for Risikostyring og internkontroll, samt iht. offentlig lovgivning, relevante rundskriv og regulatoriske føringer. Konsernet benytter Finanstilsynets definisjon av operasjonell risiko: «risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser». Operasjonell risiko favner bredt og omfatter eksempelvis hvitvasking og terrorfinansiering, IKT, compliance, svindel og bedrageri, oppfølging av utkontrakterte avtaler, modellbruk og ESG

For å styre operasjonell risiko skal konsernet sikre prosess som holder risikoeksponeringen innenfor konsernets vedtatte risikoappetitt, samtidig som kostnadene ved å styre denne risikoen holdes på et hensiktsmessig nivå.

10.2 Styring og kontroll

Styret er av den oppfatning at tap som følge av operasjonelle feil kun i begrenset grad skal bidra til avvik fra forventet resultat, og har fastsatt risikoappetitt for slik eksponering. Bankens organisering og ansvarsforhold innenfor operasjonell risiko skal være tydelig og dokumentert og tilpasset virksomhetens størrelse. Banken er delt inn i virksomhetsområder. Det er den enkelte virksomhetsleder som har ansvaret for styring av operasjonell risiko på sitt område. Virksomhetsledernes risikoanalyse er en del av bankens system for å identifisere, styre og måle den operasjonelle risikoen i løpende

drift. Analysene beskriver operasjonell risiko som finnes i prosessene, rutinene, systemene, produktene, ansatte mv. Banken implementerer kontroller som en del av en prosess for å oppnå ønsket risikonivå.

Hendelser gir en pekepinn på risikonivået. En hendelse kan resultere i at banken blir oppmerksom på en ny risiko, eller at hendelsen er så alvorlig at den gir opphav til et nytt tiltak for å forbedre, fjerne eller lage nye kontroller. Tiltak kan også være å forbedre eller implementere prosesser. Hendelser har således verdi, og skal løpende registreres i bankens 'Modell for styring av operasjonell risiko' som inneholder hendelsesdatabasen.

Omfanget av hendelser blir rapportert kvartalsvis til styret. Tilsvarende blir resultatet av risikoanalysen, blant annet beregnet operasjonelt tap, rapportert årlig til styret.

10.3 Måling av risiko

Banken bruker basismetoden for å sette av kapital til operasjonell risiko i Pilar 1. Styrets fastsatte maksimumsramme for operasjonelle feil er langt lavere enn avsetningen etter pilar 1. Faktiske tap i banken er små. Operasjonelle hendelser har heller ikke sådd tvil om robustheten i bankens rammeverk for styring av operasjonell risiko. Banken ser det derfor ikke som nødvendig å sette av kapital til operasjonell risiko i Pilar 2.